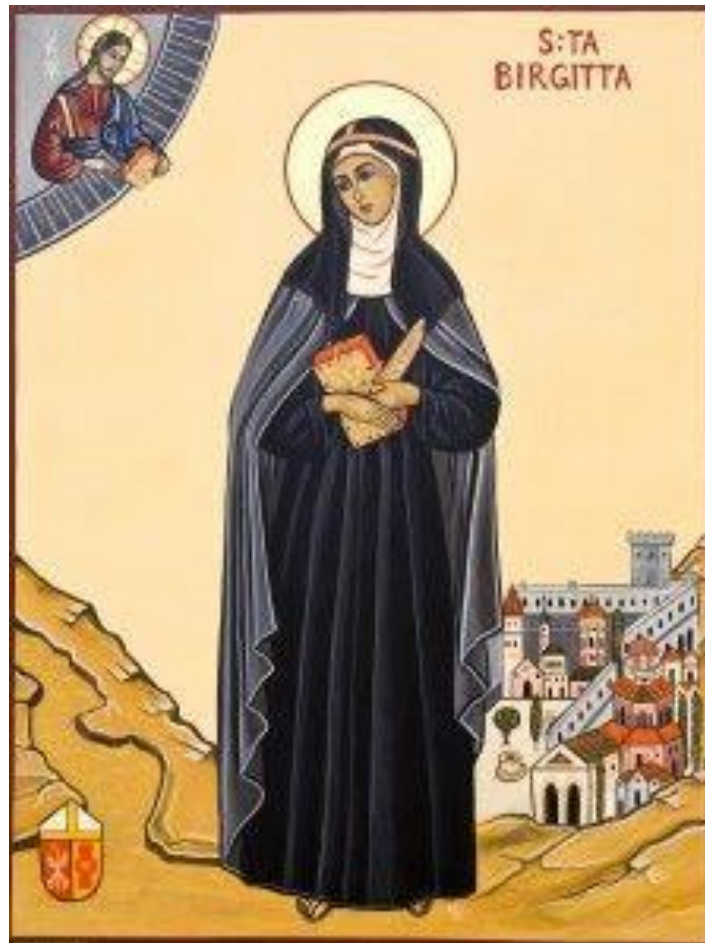

Heliga Birgitta

Vem var Birgitta? Hur blev en rik änka en storhet inom den katolska kyrkan? Vilka åsikter hade hon om sin samtid?

Johanna Carlsson
Modern Humanities 19
Historia 2
Europaskolan Strängnäs

¹ https://www.google.com/search?q=saint+birgitta&tbm=isch&ved=2ahUKEwj98fmU_pPwAhWFxioKHVtqC8AQ2-cCegQIABAA&oeq=saint&gs_lcp=CgNpbWcOARgAMgQIABBDMgUIABcxAzIECAAQZlCCAAyAggAMgQIABBDMgllADIFCAAQsQMvAggAMgllADoECAAAQDolCAAQsQMqgwE6BAqAEANQsz5YxWRg_WSoAHAAeAGAAVqIAZEKqECMTeYAQCgAQGgAQInd3Mtd2l6LWlIZ7ABAMABAQ&scient=img&ei=SYqCYL2pQIWNqW-Hb1K2ADA&bih=649&biw=1366&rlz=1CAYZDA_enSE862&safe=active&ssui=on#imgrc=dc_nqfDvGQ56rM

Innehållsförteckning:

Inledning	3
Syfte och frågeställning	3
Källkritik	4
Bakgrund	5
Birgittas uppväxt	5
Undersökning	8
Visioner och uppenbarelser	8
Birgittas arbete och uppdrag	11
Följder	14
Birgittas klosterorden	14
Slutsatser	16
Vem var hon?	16
Hur blev en rik änka en storhet inom den katolska kyrkan?	16
Vilka åsikter hade hon om sin samtid?	16
Diskussion	18
Källförteckning	19

Inledning

Heliga Birgitta är en viktig person i Sveriges historia. Hon är helgonförklarad och känd världen över. Under sitt långa och händelserika liv hann hon åstadkomma mycket och blev väldigt inflytelserik. Det som utmärker Birgitta är hennes visioner och direkta kontakt med Gud. Det gav henne mycket makt men även kritik. Det finns delade åsikter om Birgitta, de birgittinska nunnorna som ser upp till henne samtidigt som folk tror att hon ljög eller var psykiskt sjuk. Birgitta var väldigt karismatisk men även kontroversiell.

Syfte och frågeställning

Syftet med detta arbete är att undersöka Heliga Birgittas liv och försöka få en förståelse för hur hon var som person och vad hennes handlingar fick för konsekvenser. Birgitta har fått mycket uppmärksamhet men varför?

Frågeställningarna är: Vem var Birgitta? Hur blev en rik änka en storhet inom den katolska kyrkan? Vilka åsikter hade hon om sin samtid?

Källkritik

“Heliga Birgitta” - dokumentär av SVT.

Dokumentären om Heliga Birgitta producerades år 2005 av berättaren Maja Hagerman, fotografen Claes Gabrielsson och redigeraren Kjell Tunegård tillsammans med SVT. Den publicerades på SVT play år 2013, dock är informationen i dokumentären gammal så risken att den förändrats sedan dess är liten. Informationen framställs på ett opartiskt sätt och ger tittarna en nyanserad bild över Birgittas liv, från födseln, till hur hon påverkat kommande generationer.

“Birgitta” - Nationalencyklopedin.

Det framgår inte när artikeln är publicerad men NE är duktiga på att granska och uppdatera sin information ofta. Det finns litteraturanvisning i slutet av artikeln så informationen går att spåra och kolla upp. Mereth Lindgren och Tore Nyberg är skribenterna och är, precis som resterande på NE, experter inom sina ämnen. Nationalencyklopedin är ett opartiskt uppslagsverk som finns för att sprida kunskap och information. Det är enkelt formulerat och lättåtkomligt samt rekommenderat av lärare.

“Sveriges Historia 1350-1600” - Bo Eriksson, Norstedts

Boken är utgiven 2010 och är pedagogisk med god skildring. Redaktören är Dick Harrison och författaren är Bo Eriksson. Eriksson är doktor i historia vid Stockholms universitet och har skrivit flera historiska böcker. Han sitter med i det vetenskapliga rådet för utgivandet av bokserien Sveriges Historia. Källan börjar nu bli lite äldre men eftersom att ämnet är så pass gammalt bör fakten inte ha ändrats. Syftet med boken är att utbilda och sprida kunskap om Sveriges historia.

Bakgrund

Birgittas uppväxt

Birgitta föddes år 1303 i Uppland. Hennes far var den uppländske lagmannen och riddaren Birger Petersson. Hennes mamma, Birgers andra fru, var Ingeborg Bengtsdotter från Östergötland. Hans första fru var Kristina Elofsdotter, dotter till en riddare av den Tyska orden. Båda släkterna till Birgittas föräldrar var rika och förnåma i Sverige under den tiden, så hon föddes med goda förutsättningar. På hennes pappas sida fanns både en ärkebiskop och en domprost. Birgittas morfar och hans far hade båda varit lagmän i Östergötland och de ingick i samma släkt som Birger Jarl och kungahuset.²

Ingeborg, Birgittas mor, blev bortgift i sina tidiga tonår med en 20 år äldre riddare och blev använd som en gåva mellan olika toppmän. Hon födde sju barn, men fyra av dem dog. Hon var livstrött, utmattad och tacksam över att till slut få lämna jorden och förenas med Gud. När hon gick bort 1314, drygt 30 år gammal, var Birgitta inte så orolig. Kristus och jungfru Maria hade redan visat sig i hennes drömmar så hon litade på att hennes mor kommit till himlen.³

När Birgittas mor dog fick hon istället uppfostras hos sin moster Katarina och hennes man Knut på Aspanäs i Ydre. Knut var riksråd, riddare, lagman och drots, den medeltida versionen av justitieminister. Drotsämbetet var det högsta av alla riksämbeten i Sverige på 1200-talet. Hennes öde var förutbestämt, eftersom att hennes släkt var så förmögen och viktig att inte ens kungar och drottningar kunde förbise dem.⁴ Alla barn i familjen hade framtiden planerad. Hennes bröder skulle gå i Domkyrkoskolan i Uppsala och sedan studera i Paris till lagman eller biskop. Birgitta, som var en flicka, skulle bli bortgift. Hon fick ändå en bra utbildning och god uppfostran för ett intellektuellt liv. Hon lärde sig läsa och skriva vilket hjälpte henne senare i livet.⁵

Birgitta närmade sig 13-årsåldern och det var snart dags att bli bortgift, men hon ville inte. Hon visste redan nu att det var Gud hon ville viga sitt liv åt och inspirerades mycket av

² Eriksson, Sveriges historia s.169

³ SVT Avsnitt 1. 0-9min

⁴ Eriksson, Sveriges historia s.170

⁵ SVT Avsnitt 1. 0-9min

kvinnor inom kristendomen som gjort just det.⁶ Som kvinna fick man inte bli präst, predikant eller läsa på universiteten vilket gjorde att de istället blev mystiker och började tala med Gud. Det var inte ovanligt under denna tid att kvinnor påstod att de hade visioner och hade mött Kristus.⁷ Det fanns gott om kvinnliga visionärer såsom Julian av Norwich, Hildegard av Bingen, Christina av Stommeln och Katarina av Siena.⁸

Giftermålet var ingenting Birgitta kunde påverka så hon blev bortgift till sonen till lagmannen i Västergötland. Hennes make, Ulf Gudmarsson, var tonåring precis som hon. Birgitta hade väldigt tur med honom, han lyssnade på henne och tog henne på allvar. Ulf var även väldigt troende, en hängiven kristen, precis som Birgitta. De hade många olika platser de fick bo på, de var trots allt aristokrater och skulle leva ståndsmissigt. Birgitta ensam ägde 13 gårdar i olika landskap, samt maskiner och utrustning till dem. Hon och Ulf valde ändå att bygga ett nytt hem, gården Ulvåsa på en udde vid sjön Boren i Östergötland.⁹

På julafton 1317 bjöd kungen Birger Magnusson hem sina bröder Erik och Valdemar till julmiddag på Nyköpingshus. De var inte så goda vänner och detta skulle vara en försoningsmiddag. Men när julfesten ska börja så öppnade kungen fängelsehålan och lät fängsla bröderna. Han lämnade dem att svälta och dö, på julafton. Detta resulterade i inbördeskrig. Många slogs på de mördade hertigarnas sida, både Birgittas far och man.¹⁰

Samhället var splittrat och oroligt och Birgitta gjorde vad hon kunde för att hjälpa till och bidra med vad hon kunde. Hon hjälpte till och vårdade sjuka, hjälpte fattiga och prostituerade. Aristokratiska flickor skickades till Birgitta för att fostras. Till och med flickan som skulle gifta sig med kungen fick hon ta sig an.¹¹

Birgitta fick åtta barn från sjuttonårsåldern, och under denna tid hade männen all makt över barnens öden. Hon blev inte ens tillfrågad innan dottern Märta var bortlovd i pant till en mäktig riddare. Han var dock en riktig bråkstake och giftermålet var ett sätt för Birgittas släkt

⁶ SVT Avsnitt 1. 0-9min

⁷ SVT Avsnitt 1. 9-20min

⁸ Eriksson, Sveriges historia s.173

⁹ SVT Avsnitt 1. 9-20min

¹⁰ SVT Avsnitt 1. 9-20min

¹¹ SVT Avsnitt 1. 9-20min

att sluta fred med honom. På så sätt blev Märta bara en spelpjäs vars liv användes för själviska anledningar och Birgitta var otroligt upprörd.¹²

¹² SVT Avsnitt 1. 20-25min

Undersökning

Birgitta lever ett bra liv som stormannahustru med Ulf men glömmer aldrig sin tro. Hon hade länge haft en önskan om en pilgrimsfärd och när barnen var utflyttade lämnade Ulf sin plats i rikets ledning för att följa med. De tog sig ända ner till Santiago de Compostela i Spanien, genom hela Europa. De besökte katedraler, omtalade städer och platser samt helgons gravar. Detta var en resa som hennes släktingar gjort i generationer och hon ville verkligen besöka just aposteln Jakobs grav. Pilgrimsfärden blev dock inte precis som de tänkt sig. På vägen genom Europa fick de bevittna massor av krig, svält och misär. De blev väldigt illa till mods. Ulf kom även att insjukna på väg hem och väl hemma förvärras han tillstånd och han dör 1343 efter ett 28 års äktenskap med Birgitta.¹³

Redan dagarna efter maken Ulfs död tog hon av sig sin vigselring. Nu ville hon vända sig helhjärtat till Gud och inte påminnas om sin kärlek till Ulf.¹⁴ Han begravdes i klosterkyrkan i Alvastra och Birgitta bodde kvar i ett hus utanför klostermuren.¹⁵

Visioner och uppenbarelser

Så fort Birgitta bestämt sig för att vända sig till Gud, i 40 årsåldern, kom kallelserna med en otrolig kraft och hon kunde nu leva sig in i Kristus liv så starkt att det kändes som att hon var med där och då. Hon upplevde till och med att hon fick se korsfästelsen. Det var otroligt kraftfullt och hon tog sig direkt till den katolska kyrkan.¹⁶

Birgitta hade alltid haft en egen andlig dignitet och fick mycket respekt av andra för det. Ända sedan barndomen hade hon mottagit drömmar och uppenbarelser från Gud. När hon började berätta om hennes upplevelser och budskapen blev många intresserade men vissa kritiska. Hon vistades ofta i hovets närhet och var hovmästrarinna till drottning Blanche. Det var en väldigt liten krets runt kungafamiljen på några enstaka personer så Birgitta var speciell på så vis. Detta gjorde att hon kunde influera politiken i landet mycket med sin karismatiska och öppna personlighet.¹⁷

¹³ SVT Avsnitt 1. 20-25min

¹⁴ SVT Avsnitt 1. 20-25min

¹⁵ SVT Avsnitt 2. 0-10min

¹⁶ SVT Avsnitt 1. 25-30min

¹⁷ Eriksson, Sveriges Historia s.170

Det var just Birgittas visioner som utmärkte henne som person och som blev anledningen till hennes framgång. Hon kunde till och med framstå som ett hot mot stormän, som ofta var rädda om sina positioner. Eftersom att Birgitta hade kommit så pass nära kungafamiljen så var oron befogad. Om hon kunde få makt och inflytande över politiken så medförde det att stormännens inflytande blev inskränkt och mindre betydelsefullt. Hon hade ju alltid haft visioner men det var inte förrän efter Ulfs död som det blev ett sådant allvar att hon blev en maktfaktor i Sverige.¹⁸

Birgitta talade mycket om dåliga äktenskap i uppenbarelserna för att beskriva hur Guds kärlek blev sviken och tagen för givet. Hon belyste bland annat kvinnomisshandel, otrohet och hustrumord. Detta var inte ett vanligt samtalsämne på 1300-talet så det fångade en del uppmärksamhet trots att många tyckte det var nonsens.¹⁹ Hon hade dock konserva åsikter när det kom till kvinnor, hur de skulle leva och klä sig. Birgitta tyckte att kvinnor skulle skyla sig och akta sig för att visa upp sin kropp. Hon sade att digerdöden var Guds sätt att straffa mänskligheten för att kvinnor gick lättklädda samt att männen tittade på dem och tog för sig.²⁰

En av Birgittas visioner var otroligt specifik. Hon skulle låta bygga en kyrka. Birgitta fick de exakta instruktionerna för hur kyrkan skulle se ut, till och med de exakta måtten. Hon fick beskrivet för sig hur höga pelarna skulle vara och hur valven skulle se ut. Den skulle även vara felvänd. Vanligtvis är kyrkor vända åt öster, med altaret närmast Gud. Men i denna kyrka skulle nunnorna ha den platsen, så den skulle byggas åt motsatt riktning.²¹

“Du skall vara min brud och min kanal.” sade Kristus till Birgitta och hon framträdde nu som en profet. Detta var ett otroligt stort uppdrag och hon skulle förmedla budskapen och blåsa liv i kristendomen igen. Det utreddes av en kyrklig kommission som kom fram till att Birgittas uppenbarelser måste komma från himlen. Detta gav henne möjligheten att ha ett stort inflytande över kung Magnus, drottning Blanche och riksstyrelsen. Ett budskap hon tagit emot var att hon skulle starta en alldeles ny och egen klosterorden, vilket även var en personlig dröm för henne.²² Det hade blivit förbjudet att skapa nya klosterordnar men Birgitta

¹⁸ Eriksson, Sveriges Historia s.170

¹⁹ SVT Avsnitt 1. 20-30min

²⁰ Eriksson, Lektionsanteckningar.

²¹ SVT Avsnitt 2. 0-10min

²² Eriksson, Sveriges historia s.170

fick tillåtelse från Gud och fick i uppdrag att skapa en motkraft mot alla krig och hemskheter, en institution som bars av jungfru Maria. Birgittas stora idé med detta var att världen kan räddas av moderlighet. Grunderna i hennes kloster skulle vara ödmjukhet, kyskhet och fattigdom. Det var inte tillåtet att äga någonting och sängarna fick endast bestå utav ett sängrede av halm och med två filter uppepå. Nunnorna skulle även bära en vit krona, liknande ett kors, med fem röda prickar, som skulle symbolisera Kristus blod. Klosterreglerna kom alla paragraferna på en gång och hon blev otroligt glad över dem.²³

24

Budskapen Birgitta tog emot kunde komma som röster, ibland bilder, ljudförnimmelser och hela scenarier. Hon skrev ner de själv eller bad sin biktfar att skriva samt översätta till kyrkans latin. Under nyårsafton 1345 blev hon inbjuden hos kungen Magnus Eriksson, väl där fick hon en vision. Kristus och Maria kom och pekade ut själva slottet och sade att här ska klostret vara. Det var palatset i Vadstena som var den rätta platsen för centrumet i klosterorden. Kungen lyssnade faktiskt på Birgitta och testamenterade sitt slott till Birgittas klosterstiftelse.²⁵ Magnus och Blanche överförde palatset till Birgitta år 1346. Under det året donerade de även stora egendomar i både Östergötland och Västergötland till Birgitta och klostret. Kungen var ett stort stöd till henne, även när hon försökte mäkla fred i

²³ SVT avsnitt 2 0-10min

²⁴

https://www.google.com/search?q=birgittinorden&rlz=1CAYZDA_enSE862&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjhp6k7YfxAhUwmlsKHaleCGAQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1366&bih=649&saf e=active&ssui=on#imgsrc=xazIEhU56mbe4M

²⁵ SVT Avsnitt 2. 0-10min

hundraårskriget 1348. Hon skrev ett brev i Kristi namn från en uppenbarelse hon fått och skickade ut det till världens härskare. Det blev dock ett misslyckat försök och kriget fortsatte.²⁶ Nu började flera vara kritiska mot Birgitta, de tvivlade på om hon verkligen var riktigt klok egentligen. Vissa tyckte att hon gjorde Sverige till åtlöje och att hon inte verkade vara frisk. Trots kritiken fortsatte hon på samma spår.²⁷

Hon kom att efterlämna sig över 600 religiösa budskap, sina uppenbarelsen, som hon tagit emot från Kristus själv och jungfru Maria. Det var biktfaderna magister Mathias, magister Peter Olovsson och prior Peter Olovsson som översatte hennes texter till latin för att folk i resterande Europa skulle kunna förstå.²⁸

Birgittas arbete och uppdrag

1349 flyttade Birgitta till Italien. Hon ville ge sig av från Sverige och Gud hade sagt att det nu var hennes uppdrag att utöva direkt påtryckning av påvekyrkan. Hon skulle få Påven att lämna Avignon, där han levde ett riktigt lyxliv i sitt palats, och återvända till Rom. När hon ger sig av är läget i Europa otroligt dåligt, mängder av personer dör av pesten. Men hon visste att Påven skulle komma till Rom 1350 för att ta emot pilgrimer så hon var tvungen att passa på. Han kom dock aldrig och Birgitta väntade i många år. Gud hade sagt att hon skulle möta Påven och få honom att godkänna hennes klosterorden så hon gav sig inte. Birgitta besökte många gamla kyrkor för att be och besöka helgons gravar. Hon var väldigt inspirerad av de gamla helgonen som för tusen år sedan kunde tro så starkt att de gav sitt eget liv.²⁹

Under åren hon väntade på påven förberedde hon inför klosterlivet i Vadstena. Birgitta skrev en lovsång till jungfru Maria genom att ta diktamen från en ängel. Hon brukade sitta i sin kammare, redo med papper och penna, och vänta på att Herrens ängel skulle komma. Vissa dagar kom den, vissa inte. Hon var en driven och bra skribent med en ovanligt personlig handstil. Ett brev hon skrev hem till Sverige innehöll en plan för hur kung Magnus skulle avsättas. Namnen på personerna som skulle utföra det var utsuddade men hotet stod kvar. De skulle gå till honom och berätta att "Kungen har det fulaste ryktet i hela riket och utanför, man säger att ni bedriver otukt med män. Det är emot naturens inrättning."³⁰

²⁶ Eriksson, Sveriges historia s.171

²⁷ SVT Avsnitt 2. 10-20min

²⁸ <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/birgitta>

²⁹ SVT Avsnitt 2. 10-20min

³⁰ SVT Avsnitt 2. 10-20min

Birgitta såg det som att hon fick meddelanden från Gud, som hon förde vidare till människorna för att kunna förverkliga Guds vilja. Biktfaderna fick hennes texter på fornsvenska och översatte dem till latin, renskrev dem och lade dem i samlingar. Detta blev till slut åtta himmelska böcker att kopiera, måla och fixa till praktmanuskript. Alla skulle få veta vad Gud hade att säga, genom Birgitta, om deras sätt att styra världen. Efter 20 år kom påven till Rom och Birgitta fick möjligheten att fråga honom om klostret. Påven kom att ge henne tillåtelse att starta sig alldeles egna klosterorden. Birgitta var dock inte helt nöjd, Gud sade ju att hon skulle få påven att stanna i Rom, hur skulle hon göra det?³¹

Birgitta spenderade många år i Rom men genomförde även pilgrimsfärder till Assisi och Monte Sant' Angelo. I början av sin vistelse i Rom bodde hon i ett palats som tillhörde den Romersk-katolska kyrkan men efter några år flyttade hon till ett hus som hon fick låna av en mycket givmild kvinna. När hon tog sig till Italien var hon fortfarande ganska anonym men med åren som hon bodde där blev hon mer och mer välkänd runt om i Europa. När Birgitta gick bort hade hon hunnit bli väldigt ryktbar och kontroversiell. Det var hennes politiska inriktning som gjort henne till en sån vattendelare. Många tyckte att det var suspekt att hennes visioner ofta var kritiska mot kungar, speciellt Magnus Eriksson som till och med hade stor respekt för Birgitta, samt att hon blandade sig i krig och frågan om Påvekyrkan. Birgitta var väldigt stark och tydlig, inte alls rädd för att uttrycka sig om diverse frågor. Hennes åsikter om just Påvekyrkan dolde hon inte, det var speciellt påven Clemens VI som Birgitta tyckte var opassande. Hon tyckte att han misskötte rollen som påve. När Urban V sedan valde att flytta tillbaka till Avignon trots en tid i Rom, blev Birgitta otroligt arg. Då förutspådde hon Urbans snara dödsfall, om han skulle lämna Rom, han lyssnade inte och inte allt för lång tid senare avled han. Då fick hon rykte som sierska inom hela katolska kyrkan. Birgitta tog alla chanser hon fick att intervensera politiskt, till och med under hennes pilgrimsfärder passade hon på att framföra budskap om länders sätt att styra.³²

När Birgitta fyllt 70 år reste hon till det heliga landet för att möta Kristus och Maria. Hon besökte Jerusalem, Golgata och Betlehem och fick alla händelser berättade för sig. I hennes visioner fick hon uppleva exakt hur Jesus födelse gick till, i varenda minsta detalj.³³

³¹ SVT Avsnitt 2. 20-30min

³² Eriksson, Sveriges Historia s.172

³³ SVT Avsnitt 2. 20-30min

Efter Birgittas långa tid i Rom avled hon år 1373, drygt 70 år gammal. Hennes ben blev rengjorda och lades i en kista som bars i långsam procession i genom hela Europa, hem till Vadstena. Redan då förbereddes det inför att få Birgitta helgonförklarad och många såg henne redan som ett. Det dröjde några år, men svenska påtryckningar lyckades till slut att få henne helgonförklarad 1391 av påven. Vid denna tid var ju den katolska kyrkan splittrad mellan Rom och Avignon vilket gjorde att hon behövde helgonförklaras av båda påvedömena, vilket många försökte stoppa. Hennes motståndare anklagade Birgitta för okristliga gärningar och att ha förfalskat och ljugit om sina uppenbarelser. Det såg lite mörkt ut med det lyckades redas ut och hon blev bekräftad som helgon senare på 1400-talet.³⁴

Vid Birgittas bild i Vadstena gick det rykten om att de som bad till den blev bönhörda. De var säkra på att hon satt uppe i himlen och hörde vad de sade för att kunna framföra det till Gud. Många vittnade om att bortsprungna barn blivit hittade eller att de hållit på att drunkna men blivit räddade efter att ha ropat på Birgitta. Hundratals vittnesmål samlades in och sändes till påven som belägg för att hon skulle bli helgonförklarad. Det sades även att det skedde mirakel där de ställde ner kistan på väg hem till Vadstena, att den var magisk.³⁵

³⁴ Eriksson, Sveriges Historia s.173

³⁵ SVT Avsnitt 3. 0-10min

Följder

Birgittas klosterorden

Trots att Birgitta fick påvens godkännande av sin klosterrörelse så startade den inte förrän efter hennes död. De största uppdragen hon fått var just bygget av kyrkan och skapandet av klostret, så de var tvungna att fullföljas. Ansvaret för dessa uppdrag hamnade på personerna som bar kistan genom Europa, men alla dessa trodde inte ens på Birgitta. Engagemanget var dock stort så hon kom att få många anhängare så både kyrkan och klostret byggdes exakt enligt Birgittas anteckningar. Det växte nu fram en jättestor institution runt kulten av Birgitta.³⁶

Klostret i Vadstena hade redan börjat byggas innan Birgittas död, 1369.³⁷ De allra första blivande birgittinerna träffades i Vadstena 1374, året efter Birgittas bortgång. Vid den tiden höll dock påven fast vid att nunnorna och munkarna skulle leva enligt augustinregeln istället för Birgittas regler som hon fått av Kristus. Det var inte förrän 1378 som Birgittas egen regel blev godkänd av påven. Birgittas klosterorden har flera namn men kallas vanligtvis Birgittinorden. De fick ett mycket stort stöd från de högt uppsatta och kungafamiljerna i nordnorden. Med hjälp av bidrag och donationer lyckades de expandera sig kraftigt under det kommande seklet och Vadstena kloster blev landets största jordägare och ett viktigt, inspirerande och blomstrande andligt centrum. Det byggdes mycket runt klostret vilket till slut bildade en stadskaraktär. Klostret blev mycket populärt och personer ur kungafamiljen samt andra stormän valde att begrava sig i klosterkyrkan.³⁸

I klostret befann det sig både nunnor och munkar, men väldigt många fler nunnor. Det fanns både en kvinnlig abbedissa och en manlig generalkonfessor i styret av klostret. Alla som bodde i klostret var samlade vid böner och gudstjänster men munkarna och nunnorna levde annars helt åtskilda liv. De hade även olika uppgifter. Nunnorna höll mest på med sömnad och annat handarbete. Munkarna å andra sidan ägnade sig åt att predika och studera teologi. Det var fortfarande ett stort stöd från kungar och nu hade det blivit en äresak att stötta Birgittinorden som kung och rådsherre under Kalmarunionen. Kung Erik själv, arvtagare efter drottning Margareta, grundade till och med ett nytt birgittinskt kloster på Lolland så fort

³⁶ SVT Avsnitt 2. 20-30min

³⁷ <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/birgitta> hämtad 10/6-2021

³⁸ Eriksson, Sveriges Historia s.174

han kom till makten. Redan i början av 1500-talet fanns det ungefär 25 stycken birgittinska kloster i Norden, Tyskland, Nederländerna, England, Polen och Italien.³⁹ Klostret i Vadstena blev mycket framgångsrikt och lyckades bygga ett av de allra största biblioteken i hela Norden.⁴⁰

Det blev ett stort fokus på Birgittinorden när det utvidgades så fort vilket gjorde det lätt att glömma de andra stora klostren och församlingarna. Under samma tid fanns Benediktinklostret, Cisterciensklostret och Premonstratensklöster som var väldigt stora ute på landsbygden. Även de väl igenkända dominikankloster och franciskanerkloster som höll hus i större städer. Klosterkulturen överlevde trots de otroligt stora mängder dödsfall som digerdöden medförde samt att fromhetslivet var eftertraktat. Detta var faktorer som gjorde det möjligt för Birgittinorden att växa sig så stor.⁴¹

Vid reformationen kom Gustav Vasa att stänga ner biblioteket samt ta allt kyrksilver från klosterkyrkan. 1545 rev de klostermuren och försökte få iväg klosterfolket. Munkarna och nunnorna återvände inte till Vadstena förrän i början av 1900-talet och då öppnade de ett nytt kloster, precis bredvid där det gamla stod. I dagsläget finns det Birgittinska kloster i bland annat Norden, Estland, USA, Indien, Filippinerna, Mexico, Tyskland, Cuba och Betlehem med hundratals systrar sammanlagt.⁴²

³⁹ Eriksson, Sveriges Historia s.174

⁴⁰ Eriksson, Sveriges Historia s.189

⁴¹ Eriksson, Sveriges Historia s.188

⁴² SVT Avsnitt 3. 0-10min

Slutsatser

Vem var hon?

Birgitta Birgersdotter var från början en väldigt vanlig flicka i samhällets toppskikt. Hon växte upp i en rik släkt men otroligt goda förutsättningar och stora möjligheter, dock begränsade på grund av att hon var en kvinna. Trots att hon blev bortgift i så ung ålder och mot sin vilja så blev det bra i slutändan, de delade sitt engagemang i sin tro och åkte på en pilgrimsfärd tillsammans. Hon levde ett vanligt liv tills maken Ulf dog, trots att hennes himmelska visioner började redan som liten. När hon väl framträtt som Guds språkrör fick hon ganska blandade reaktioner men kom att påverka otroligt många personers liv ända fram tills idag. Att så många valt att gå i kloster på grund av henne är väldigt stort och många har sett upp till henne som helgon under århundradena. Birgitta var också en person som väckt starka åsikter

Hur blev en rik änka en storhet inom den katolska kyrkan?

Birgitta var egentligen inte unik i att vara en kvinna som talade med Gud. Det finns många exempel på kvinnor som gjort exakt samma sak, som Hildegard av Bingen och Christina av Stommeln. Därför kan det vara lite svårt att veta exakt vad som gjorde Birgitta så mycket mer framgångsrik. Hennes ursprung, att ha kommit ifrån en så privilegierad släkt och situation kan absolut ha hjälpt henne på vägen, ingen hade nog fått reda på vad hon hört om hon inte hade kontakter. Att komma från toppskiktet av samhället brukar komma med fördelar och banar väg för framgångar. Dock är inte heller det något som utmärker Birgitta så överdrivet mycket. Men hennes personlighet kan nog ha spelat väldigt stor roll. Birgitta var otroligt rak, framåt och hård men samtidigt karismatisk. Just hennes karisma fick henne att komma nära kungafamiljen och få ett stort inflytande politiskt. Det fick henne att växa, få mer makt och status samt att fler visste vem hon var. När hon väl kom till Rom för att göra sina påtryckningar på den katolska påvekyrkan hade hon redan status och den fortsatte bara att växa. Genom att ställa så höga direkta krav på påvar likaväl kungar lyckades hon få mycket makt. Hoten, som att Urban V skulle dö inom en snar framtid, måste ha gjort folket väldigt rädda och gjort att respekten för Birgitta växte, då det faktiskt blev till verklighet.

Vilka åsikter hade hon om sin samtid?

Åsikterna Birgitta hade var tidstypiska men ibland lite otippade att komma ifrån henne. Att hon talade mycket om otrohet, mäns våld mot kvinnor och hustrumord i sina uppenbarelser är

en kontrast mot hennes syn på att det är katastrof om en kvinna är för lättklädd. Det var svårt att missa hennes kritik mot både kungar och påvar. Hennes uppenbarelser handlade ofta om vad de gjorde fel och behövde ändra på. Hon försökte även få den svenska kungen avsatt för att vara homosexuell, vilket på den tiden inte var accepterat, inte heller av henne.

Diskussion

Birgitta var väldigt tidstypisk. Religion var en stor del av majoritetens liv och det är ju det som hon väljer att ägna sitt liv åt. Samt att hon inte alls var ett unikum när det kom till att vara en kvinna som talade med Gud.

Hon har fått ett rykte, som det helgon hon är, som hjälpsam, förlåtande och barmhärtig men hon kunde samtidigt vara ganska hänsynslös. Hon var väl medveten om att hennes ord kunde få väldigt stora konsekvenser men valde ändå att uttrycka sig om till exempel att kung Magnus Eriksson bedrivit otukt med män vilket gjorde honom en enorm otjänst. Men självklart gjorde hon det som kändes rätt för henne, Guds vilja.

Huruvida Birgittas visioner var äkta går ju inte att svara på och det finns väldigt olika uppfattningar om det. Hon är ju än idag ett populärt helgon med många som uppskattar det hon åstadkom, inte minst Birgittinerna som finns än idag. Det går inte att förneka att hon blev viktig och populär, trots kritik och misstankar mot henne. Men, det finns självklart många som väljer att inte tro på Birgitta, flera nu än under hennes tid. Redan på 1300-talet var folk misstänksamma och undrade om Birgitta verkligen var helt frisk och klok eller om någon var fel med henne. Att så många hade en stark tro, samt att hennes visioner ofta stämde och det hon förutspådde skedde, måste ha varit viktigt för att så många ändå trodde på henne. Numera är det sällan folk uttrycker att de faktiskt tror på att det var Gud som Birgitta talade med. Det måste bero på att religion inte alls är en så stor del av många liv längre. Även att utvecklingen och forskningen gått så långt, det mesta vi lär oss är helt vetenskapligt bevisat och därför anser vi informationen vara trovärdig. I Birgittas fall finns det inga konkreta bevis för att hon talade med just Gud, vilket gör fler kritiska mot henne. Om hon hade levt idag hade hon antagligen fått psykiatrisk vård, men det såg helt annorlunda ut då.

En annan fråga man kan ställa sig är varför så många kvinnor på 1300-talet hade visioner och talade med Gud när det är ytterst ovanligt i dagens samhälle? Berodde det på att de var så mycket mer troende då? Det känns orimligt, många miljoner människor är kristna nu med men några visioner får de inte. På den tiden fick kvinnor dock inte vara präster, predikanter eller studera på universitet så att bli mystiker kan ha varit ett alternativ. Det finns inget specifikt svar på varför det var så många kvinnor som gick i samma spår men det går inte att undvika att lägga märke till den otroliga kontrasten mot idag.

Källförteckning

Eriksson, Bo. 2010. *Sveriges Historia: 1350-1600*. Stockholm: Norstedts.

<http://www.norstedts.se/bocker/111792-sveriges-historia-1350-1600>

Heliga Birgitta. Avsnitt 1-3. 2005. Sveriges Television.

<https://www.svtplay.se/video/28659746/heliga-birgitta/heliga-birgitta-avsnitt-1?info=visa>

Lindgren, Mereth. Nyberg, Tore. Birgitta. *Nationalencyklopedin*.

Nationalencyklopedin, Birgitta. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/birgitta>

(hämtad 2021-06-10)

Bild försättsblad:

https://www.google.com/search?q=saint+birgitta&tbm=isch&ved=2ahUKEwj98fmU_pPwAhWFxioKHVtqC8AQ2-cCegQIABAA&oq=saint&gs_lcp=CgNpbWcQARgAMgQIABBDMgUIABCxAzIECAAQQzICCAAyAggAMgQIABBDMgIADIFCAAQsQMyAggAMgIADoECAAQGD0ICAAQsQMqgwE6BAGAEANQsz5YxWRg_W5oAHAAeAGAAVqIAZEKkgECMTeYAQCgAQGqAQtd3Mtd2l6LWltZ7ABAMABAQ&sclient=img&ei=SYqCYL2pOIWNqwHb1K2ADA&bih=649&biw=1366&rlz=1CAYZDA_enSE862&safe=active&ssui=on#imgrc=dc_ngfDvGQ56rM

Bild av nunna:

https://www.google.com/search?q=birgittinorden&rlz=1CAYZDA_enSE862&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjhp6k7YfxAhUwmIsKHaleCGAQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1366&bih=649&safe=active&ssui=on#imgrc=xazIEhU56mbe4M